

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Dan. Stalii Regulae Philosophicae explicatae & Orationes aliquot

Stahl, Daniel

Jenae, 1662

Regula II. Frustra est potentia, quae non traducitur in actum

urn:nbn:de:bsz:31-102400

tis. Quicumque igitur vult, ille habet voluntatem. Sed quicquid voluntatem habet, illud est substantia intellectualis. E. quicquid vult; est substantia intellectualis. Cur, cum dico hypotheticè, lapis vult, potest intelligere, sit verum, falsum tamen sit, si dicam absolutè & categoricè, lapis vult, causa est, quod lapis non potest velle.

V. patet hinc responsio ad argumentum obiectum. Cum enim major non sit vera, nisi ita, quod quis, si vult, potest & potest velle, potest absolute, minor sic erit subsumenda: Deus, si vult potest peccare, & potest illud velle; at sic falsa est. Non enim Deus potest velle peccatum. Hæc responsio est Durandi. III. dist. XII. q. II. quam nos paulò fusiùs explicavimus, & habet fundamentum in ipso Anselmo.

REGULA II.

Frustra est potentia, que non traducitur in actum.

I. Tritisima hæc usu in Philosophorum scriptis est propositio. Et quavis expressis verbis apud Aristotelem posita non occurrat, ex t. 32. tamen L. I. de Cælo satis evidenter colligi posse videtur. Ibi enim disputans, circulares motus non esse contrarios, hoc affert: corpora, quæ contrariis motibus in circuitum moveri dicuntur, aut æquales vires habent, aut inæquales. Si prius, se invicem impediunt, & neutrum movebitur, atque ita frustra erunt. Si posterius, id, quod vincet, solum

mo-

movebitur
um non fr
ti hisce fu
tia sit, qu
surdè asse
quod frust
ant frustra
videntis
in quò &
lis fulcitu

II. Fru
finè, prop
endæ alvi
fra, deam
est. & hu
animalia
sed ut vi
que modò
mines, &
di, scribi
potentia

III. Fr
Metaph.
non trad
gnet, vel
habere, &
in actu c
nitione
attulerat

movebitur, atque ita alterum, quod motum suum non subit, frustra erit. Hoc argumentum niti hisce fundamentis, & quod frustra illa potentia sit, quæ in actum non deducitur, & quod absurdè asseratur, dari aliquid in rerum naturâ, quod frustra sit, cùm Deus & natura nihil faciant frustra, sicut dicitur *loc. cit.* & aliis in locis, evidentissimum est. *Textum 45. L. III. de anima*, in quò & ipso proponitur argumentum, quod illis fulcitur principiis, consultò prætereo.

II. Frustra esse id dicitur, quod non assequitur finem, propter quem est, ut si quis deambulet de jicendæ alvi causâ, & dejectio non subsequatur, frustra deambulâsse dicitur, *II. Ph. t. 62. At finis actus est. & hujus gratiâ potentia suscipitur, neque enim animalia vident, ut videndi potentiam habeant, sed ut videant, potentiam habent videndi: eodemque modo ut edificent, edificandi autem habent homines, & ut contemplantur, habitum contemplan- di, scribit Arist. IX. Met. t. 15.* Frustra igitur est potentia, si ad actum non deducatur.

III. Fuerunt, ut videre est ex *cap. IV. L. IX. Metaph.* qui statuerunt, dari potentias, quæ ita non traducuntur in actum, ut actus ipsis repugnet, vel, quod eodem recidit, aliquid potentiam habere, & possibile esse, ut impossibile sit ipsum in actu deduci; quod refutat Aristoteles ex definitione *τὸ δυνατόν* sive possibile, quâ *preced. cap.* attulerat: *possibile est, cujus potentia si ad actum*
duca-

ducatur, nihil eveniet impossibile. Si igitur aliquid possibile est, cujus potentiam impossibile est in actum deduci, sequitur, ejus, quod possibile est potentiam in actum ductam, sequi impossibile.

IV. Verum multas potentias dari, quæ in actum non deducantur, & sic frustra esse quotidianam testatur experientia. Quot enim reperiuntur, qui cum ad generandum idonei sint; ejurati sponte sceminarum consuetudine non generant. In multis quoque tum viris, tum mulieribus potentia generandi exerceri nequit; *Δε μενωματα οφειται υπομα; η τας τοντας προς τλω ομιλτα; η ομυς, II. de gen. an. c. VII.* Eorum, qui ingenio sunt ad bonarum literarum studia apertissimi, plurimi totos se abjectis & illiberalibus opificiis tradunt.

V. Respondemus cum Zimata *propos. CXVII.* & multis aliis, exempla *preced.* S. adducta concernere individua; in quibus nihil absurdi, potentiam non traduci in actum, & sic frustra esse, quemadmodum & in generatione monstrorum, quæ in individuis consistit, natura frustra est, cum ibi alicujus gratiam agat, quod non allegitur, *II. Phys. t. 82.* At in tota specie potentiam non traduci in actum & sic frustra esse, iis non evincitur.

VI. Verum hoc modo non omnis difficultas sublata videtur, quod afferri possit potentia, quæ per totam speciem non ducatur in actum. Primum enim talpis inest potentia videndi, quod inde

inde satis
structi sunt
detur. At il
tur in actum
certo habe

VII. Se
quem nullu
cessurus sit
progredien
tentia non
nullus colo
in rerum n
beret pote
quam tam
propterea

VIII. C
rum ita dif
pam modo
men omnin
videat, ne
pratenam
apparet. E
scriptio ead
tinent; ut p
fig. essent
verbis Ph
solum inci
dam eorum
tentiam vide

inde satis probatum redditur, quod à naturâ instructi sint oculis, quod *αὐτοψία* evidens esse videtur. At illa potentia in totâ specie non traducitur in actum. Talpas enim non videre, pro tam certò habetur, ut in proverbium abierit.

VII. Secundò; Esto locus in orbe terrarum, quem nullus homo accesserit unquam, neque accessurus sit; cùm nihilominus habeat potentiam progrediendi, quâ accedere eum potest. Illa potentia non videtur propterea esse frustra. Sic si nullus color gilvus aut cyaneus fuisset unquam, in rerum naturâ, neque futurus esset, oculus haberet potentiam eum videndi, neque ullus unquam tamen vidisset aut visurus esset. Quis visum propterea frustra animali datum esse assereret?

VIII. Quantum ad primum: De oculis talpæ ita disserit Aristoteles *I. de hist. an. c. IX.* *Talpam modò quòdam oculos habere dixerim, cùm tamen omnino habere negem; quippe cùm omnino nec videat, nec perspicuos habeat oculos: verùm si quis prætentam membranam detrahit, locus oculorum apparet. & pars nigra eorundem: situs denig, & descriptio eadem, quam legitimam conspicui oculi obtinent; ut potest cum obducta, cute pressis, confusi, oblesig, essent, dum crearentur.* Patet igitur ex hisce verbis Philosophi, talpis veros oculos non esse, sed solùm inchoationem vel adumbrationem quandam eorum. Quod si oculis destituuntur, nec potentia videndi præditi esse possunt.

E

IX.

IX. Sed regeat aliquis, inchoationem illam oculorum esse frustra. Quis enim possit esse finis ejus? Respondent, idcirco naturam dedisse talpam illam oculorum adumbrationem, ut eos aliis animalibus quodque modo similes efficeret, quæ ad similitudinem satis est, ut non frustra id à naturâ factum esse videatur.

X. Ad posteriora duo exempla respondemus potentiam esse frustra, quæ in totâ specie ad nullam traducitur actum. Quod si ad actum aliquem & respectu alicujus sub subjecto adæquatò contenti deducatur, licet non in actum omnem, & respectu omnium sub subjecto ejus contentorum deducatur, non propterea est frustra. Et ratio est quia finis, potentia est actus indifferenter, & respectu objecti indifferenter, non hic vel ille actus vel respectu hujus vel illius objecti determinatè.

XI. Quin imò, si aliquid præscriptis determinatè destinatum sit finibus, frustra id non est, si unum illorum consequatur, quamvis reliquorum fortassis compos non fiat. Proficiscitur quis Lipsiam tempore mercatus, & ut mercetur ea, quæ vitæ quotidianæ usura postulat, & ut filium studiorum causâ ibi commorantem inveniat. Quùm eò venit, filium à contubernali aut aliò quoddam ex sodalibus in patriam profectò abductum non invenit, atque ita alterò sine excidit. neque tamen iter illud frustra institutum esse dixeris, propter alteram finem, quò sicut potest.

tus. Sed in
tur occasi

XII. C
catur frus
actum, ad
imnes vel p
tot actus n
res saltem
aliorum o
deduci po
est frustra
progredie
accesserit
respectu a
tus est ani
quamvis
contingat

XIII. 2
tra eos, qu
est horum
essentia,
um habet
mas recip
esset ejus
ipsam hal
tas forma
illa poter
coelum in
jus, nunq

twb,

tus. Sed hæc de re inferius fortassis dicendi dabitur occasio.

XII. Quid? quod si ad hoc, ut ne potentia dicatur frustra esse, requireretur, ut ad omnem actum, ad quem deduci potest; deduceretur, omnes vel pleræque potentia frustra essent, cum ad tot actus non deducantur, quin ad alios vel plures saltem numero diversos, & respectu plurium aliorum objectorum numero saltim differentium deduci possint. Sic ergo facultas locomotiva non est frustra, etsi ad certum aliquem locum, ad quem progrediendo pertingere posset; nullum animal accesserit, cum illa facultas deducatur in actum respectu aliorum locorum. Nec visus frustra datus est animali hoc ipso, quod eo multa percipit, quamvis certum aliquem colorem videre non contingat.

XIII. Zimara & alibi hæc Regula utuntur contra eos, qui statuunt, materiam Cœli cum ea, quæ est horum inferiorum, ejusdem esse rationis, & essentia, hoc modo: Materia horum sublunarium habet potentiam ad plures & oppositas formas recipiendas. Si igitur materia Cœli cum eâ esset ejusdem rationis & speciei, necesse esset, & ipsam habere potentiam ad plures, easq; oppositas formas. At consequens hoc absurdum est, quia illa potentia nunquam traducitur in actum, quum cœlum incorruptibile sit, ac propterea materia ejus, nunquam aliam formam recipiat.

XIV. Verùm cui partem quæstionis affirmantem defendere libuerit, ille iis, quæ §. X. & seqq. proposita sunt, fortassis responderit, potentiã materiæ corporum cœlestium esse traductam ad actum. Licet enim successivè alias atque alias formas non suscipiat, esse tamen eandem potentiã quã jam informatur formã Cœli, & quã aliarum formarum materia illa capax est, & sic eam actuatam jam esse. Quæ responsio eò minus absurda videtur, quod licet materia non transmutetur & diversas formas recipiat, quã parte corporum cœlestium materia est, sustinet nihilominus huiusmodi mutationes, quã sublunarium materia est.

XV. Jacob Arminius in *Apol. art. 19.* negat Adamum ante lapsum habuisse potentiã credendi in Christum, eò sine nimirum, ut neget, Deum post lapsum ab ipso potuisse fidem in Christum exigere hoc jure, quod eam sua culpa amiserit. Ratio ejus vel ex præcipuis ista est, quòd nulla fuerit tum necessitas, nulla utilitas potentiæ credendi in Christum, imò non potuerit in actum potentiã illa deduci; (cùm Christo, ut Servatori, in statu integritatis non potuerit esse locus) At natura nihil facit frustra, multò minus Deus.

XVI. Sed observatis iis, quæ modò dicta fuerunt, nullo negotiò argumentum Arminii eliditur. Multa possunt fieri ab hominibus, quæ nec
ul.

ullus sig.
Quod si e
sylvã non
tile non f
rendi de
cet à neg
non sit a

XVII.
credendi
mo in sta
lus tunc f
quimur
Christus
fuisse, p
actus. C
atorem,
dit Armi
eum cred
istere hu
stus cum

XVIII.
se potens
rem, & il
di in De
simam,
mul com
notionu

XIX.
quam et

ullus sigillatim, nec plures conjunctim faciunt. Quod si enim Hercyniam vel aliam quamcunque sylvâ non incendunt, quod id necessarium & utile non sit, an propterea potentiâ ignem ei inferendi destituuntur? Non igitur argumentari licet à negatione actus, quod is utilis & necessarius non sit ad negationem potentiæ.

XVII. Certum est, non potuisse potentiam credendi in Salvatorem traduci in actum, si homo in statu integritatis permanisset, quod nullus tunc fuisset, nec esse potuisset Salvator: (Loquimur de tali Salvatore, qualis nobis jam est Christus) sed illa potentia non idè frustranea fuisset, propterea quod deducta fuisset ad alios actus. Credidisset enim Adamus in Deum ut crearetur, ut largitorem omnis boni, sicut concedit Arminius. Hâc ipsâ potentia potuisset quoque cum credere in Christum, si possibile fuisset existere hujus fidei objectum, ipse nimirum Christus cum suo merito & satisfactione pro peccatis.

XVIII. Largitur Arminius, Adamum habuisse potentiam credendi in Christum, ut Servatorem, & illam eandem fuisse cum potentiâ credendi in Deum; verùm illam non fuisse nisi remotissimam, nempe vim intelligendi & volendi, & simul communem omnibus mentibus impressarâ notionum scientiam.

XIX. Verùm, si asseramus, potentiam propinquam etiam fuisse eandem, nempe eam, quam

habuit per imaginem Dei, quâ Deum verè agnoscebat & amabat, argumentum Arminii nobis non adversatur. Nam nec potentia proxima est frustranea, quamvis ad aliquos actus non traducatur, imò quamvis ad aliquem traduci nequeat deficiente objecto; inprimis, si ad illum actum & ad illud objectum non sit ordinata, aut propter ipsum alicui concessa. Instructus fuit Adamus à Deo liberò arbitrio, quo potuit peccare, non tamen ordinatum id fuit à Deo ad peccatum. Quod si in peccatum non fuisset lapsus an tu potentiam vel arbitrium illud frustra fuisse dixeris.

XX. Julius Pacius *in cap. VI. Lib. III. de anima* hoc principio adstruere conatur resurrectionem mortuorum. Docet nimirum, facultates animæ, etiam organicas, ut sensum & phantasiam, manere post mortem. Quamvis enim & interire eas statuat, id tamen non nisi ex accidente fieri, nempe quatenus organum eorum perit, sine quo anima operari non potest, absolute tamen, & quatenus in animâ sunt, persistere dicit quemadmodum facultas equitandi maneret in equite, etsi omnes equi tollerentur.

XXI. Hinc colligit, necesse esse, ut vel aliquando anima recipiat corpus, vel potentias sive facultates illas frustra retineat, cum extra corpus non possint deduci in actum. Cùm autem nulla potentia sit frustra ex Aristotelis & veræ Philosophiæ principiis, fatendum erit, animam aliquando recepturam corpus.

XXII.

XX
quàm u
tentia s
ducatur
nos cog
manet.
magnit
toto vi
est frus
so Paci
stra. I
separat
turus il
corpor

XX
tia aud
quas c
bus an
persua
dimus
sed inf
persua
one fo
tem se
erem.

XX
Paciu
quasi
illis p

XXII. Verùm infirmius est hoc argumentum, quàm ut tantæ rei fidem afferre possit. Ut ne potentia sit frustra, sufficit, si aliquo tempore traducatur vel traducta fuerit in actum. Ita credere nos cogit potentia auctrix, quæ in omni vivente manet, quamdiu ipsum; quæ tamen si ad justam magnitudinem animal perduxerit, postmodum toto vitæ tempore quiescit; illa nihilominus non est frustra in animali secundû principium ab ipso Pacio adductum, quod nihil in natura sit frustra. Ita ergò & potentia illæ animæ à corpore separata non frustra erunt, etsi non amplius futurus illarum sit actus, quod officio suo, cum in corpore anima habitaret, jam sint defunctæ.

XXIII. Et quid dicemus de hâc ipsâ potentia auctrice, ut & de nutrice & generatrice, & aliis quas communes nobis natura fecit cum omnibus animatis? Illas cum nos ipsi, qui indubitata persuasione mortuorum in vitam reditum credimus, non aliquo tempore tantum post mortem sed infinitis seculis otiosas futuras statuamus, quæ persuadebimus illis, qui diversam de resurrectione foveant sententiam, absurdum esse, post mortem sensus & phantasiam perpetuam agere quærem.

XXIV. Neque discrimen constituere poterit Pacius inter facultates sensitivas & vegetatrices, quasi discedente animâ per mortem à corpore, illis permanentibus, istæ intereant. Id enim ne-

que principiis ipsius consentaneum esse existime
neque quâ ratione adstruere id possit, video.

XXV. Dixerit, propterea eas interire, quod
nullam in alterâ vitâ habiturâ sint usum; Regere
adversarius, supponi futuram resurrectionem,
quam tamen hoc argumentô probare contende-
rit. Taceo, quod alia multa hic Pacius tanquam
concessa sumat, quæ maximè sunt controversa,
quæque omnia nullus forsan eorum, quibus resur-
rectionem mortuorum persuadere voluerit, ad-
miserit.

XXVI. Caterùm nonnulli ex Scholasticis sta-
tuunt, etsi homo non peccasset, futurum tamen
fuisse, ut filius Dei incarnaretur, inter quos est
Scotus III. d. l. q. VII. Inter alia & hoc argumen-
tô fuere usi; Cujus boni capax fuit humana natu-
ra peccatô existente, id Deus ei peccatô etiâ non
existente dedisset; siquidem nulli creaturæ dene-
gat bonum, cujus est capax; aliter enim illa po-
tentia sive capacitas fuisset frustra, Atqui humana
natura peccatô existente fuit capax, ut assumere-
tur à Filô Dei in unitatem personæ. Ergo hoc
bonum ei Deus dedisset, etiam peccato non ex-
istente. Majoris ratio est evidens, si enim ante
peccatum hujus boni non fuisset capax, sequeretur
hoc absurdum, quod per peccatum capacitas
humanæ naturæ quoad bonum fuisset amplificata
& aucta.

XXVII. Evidens est, nostrâ regulâ hoc argu-
men-

mentum

intellectu

I. q. I. a. l.

re, inquit

dum pot

nem sem

vacuam

tas alicu

propter

potentias

creatura

& hoc m

dignitat

tur, nec

adimple

quicquid

ejus. Sin

I. art. III

XXII

entials,

brahamo

ptista ap

fi, nec fa

stia, rati

obediens

est, etsi

potentia

nec ad ist

quemad

mentum fundari, & idcirco solutionem ejus ab intellectu quoque ejus pendere. Thomas III dist. I. q. I. a. III. respondet: *Capacitas alicujus creaturæ, inquit, potest intelligi dupliciter; vel secundum potentiam naturalem, quæ pertinet ad rationem seminales, & sic nullam capacitatem nature vacuum Deus dimittit in genere, quamvis capacitas alicujus creaturæ particularis non impleatur propter aliquod impedimentum: vel secundum potentiam obedientiam, secundum quam qualibet creatura habet, ut ex eâ possit fieri, quod Deus vult & hoc modo in humanâ naturâ est capacitas hujus dignitatis, ut in unitatem divine persone assumatur, nec oportet, quod omnem talem capacitatem adimpleat, sicut non oportet, quod Deus faciat, quicquid potest, sed quod congruit ordini sapientiae ejus.* Similem responsionem reliquit P. III. Qv. I. art. III.

XXIIX. Ita in lapidibus est potentia obedientialis, quâ apti sunt, ut ex ipsis filii surgant Abrahamo, quemadmodum testatur Johannes Baptista apud *Matth. III. v. 9.* At quod illud non fit, nec facit, ut illa potentia in lapidibus sit frustrata, rationem eam esse existimo, quod potentia obedientiæ est ipsa rei essentia, quæ frustra non est, etsi ad actum, ad quem per absolutam Dei potentiam deduci potest, non deducatur, cum nec ad istum actum (saltem primò) sit ordinata, quemadmodum Deus essentiam hominis eo non

ordinavit primò, ut assumeretur in substantiam, Filii Dei, nec lapides ad hoc fecit, ut ex iis exciderentur Abrahamo filii.

XXIX. Verùm antequàm ad alia transeamus, discutiendum est adhuc unum, quod negotium alicui faceßere possit. Est nimirum sententia Philosophi, dari potentiã infinitum, tum ad ditione, qualis potentia est in numero, tum ad divisione, qualis est in continuo, quemadmodum dicitur *III. Physic. VI.* At illa potentia non potest traduci in actum, quia non potest dari actu infinitum sive magnitudinẽ, sive multitudinẽ, sicut disputatur *cit. III. Physic. at. 40. usq. ad. 56. & I. de celo at. 33. usq. ad 76.* Quod si illa potentia in actum deduci nequit, frustra est, & per consequens nõ est.

XXX. Ad hoc respondetur, potentiã dici infinitum, continuum quidem divisione, numerum verò additione, quod hic in infinitum major fieri. e. quantocunque dato numero, semper major dari possit: illud verò secundum omnes partes, & sic in infinitum divisibile sit, cum ejus omnes partes sint divisibiles. Id verò potest bifariam intelligi, in sensu distributivo, ut loquuntur, ut scilicet nulla pars detur, secundum quam non possit dividi, & hoc modo respondet illi potentia actus incompletus, ad quem deduci potest. Itaque enim dividitur continuum, ut semper residua sint partes, quæ adhuc sine termino dividuæ sunt, cum nulla pars sit, quæ non constet & ipsa ex par-

tibus divi
infinitum
collectiv
partes hi
potentia
tinui pa
quens; &
Sed id it
ne quide
sed tantu
de ortu
ori loco
doctrinã
potestate
possit esse
liquod, q

Actus

I. P

Est enim
quj illud
eodem p
predicat
summum
dem præ
mo.

II. E

tos prop
§. 26. u

tibus divisibilibus; ex quò sensu non sequitur, actum infinitum dari posse. 2. In sensu, quem vocant, collectivò, ut dividi possit ita, ut tandem omnes partes sint divisæ simul, & h. m. respondet illi potentia actus completus, absolvens omnes continui partes, nullamque absque sectione relinquens; & hòc modò ad actum deduci non potest. Sed id itam potentiam frustraneã non facit, quia ne quidem est potentia ad actum hoc posteriori, sed tantùm priori modò, sicut patet ex t. 9. *Lib. I. de ortu & inter. & t. 57. L. III. Phys.* quo posteriori loco hæc notatu dignissima, & præsentem doctrinã plurimùm illustrantia habentur verba: *potestate autem non ita sumi debet, ut si hoc statua possit esse, quod hoc statua erit; ita & infinitum aliquod, quod actu futurum sit.*

REGULA III.

Actus & potentia sunt in eòdem genere.

I. Per genus hic intelligitur genus summum. Est enim sensus, ut constat ex lectione Autorum, qui illud usurpant, quòd potentia & actus sint in eòdem prædicamento. Cùm autem quodlibet prædicamentum suum peculiare habeat genus summum, idè idem est dicere, aliqua esse in eodem prædicamento, & in eodem esse genere summo.

II. Est autem admodum usitata hæc apud multos propositio, quam desumunt ex *XII. Metaph. & 26.* ubi docet Philosophus, eadem esse principia